

ดร.กริชพกา บุญเรือง
สำนักงานพัฒนา
วิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีแห่งชาติ
krithpaka@nstda.or.th
0-2564-7000 ต่อ 1317

“ในปี 2546

ประเทศสหรัฐอเมริกา

ได้ทำข้อตกลง

เขตการค้าเสรี

กับซีดีและสิงคโปร์

และกำลังเจรจา

จัดทำข้อตกลง

ในลักษณะเดียวกันนี้

กับหลายประเทศ

รวมทั้งประเทศไทย “

ข้อตกลงเขตการค้าเสรีของไทย กับผลกระทบด้านทรัพย์สินทางปัญญา (ตอนที่ 1)

เนื่องจากความล้มเหลวในการเจรจา การค้าพหุภาคีในองค์การการค้าโลก (World Trade Organization- WTO) ประเทศอุตสาหกรรมและประเทศกำลังพัฒนาได้ผลักดันการค้าเสรี โดยการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีแบบทวิภาคีขึ้น ในปัจจุบันนี้ ประเทศไทยได้มีนโยบายที่จะส่งเสริมการค้าเสรี โดยการใช้กลไกของข้อตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreement- FTA) แบบทวิภาคี (Bilateral Agreement) เช่น ข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย, ไทย-จีน, ไทย-อินเดีย, ไทย-เปรู, ไทย-ญี่ปุ่น และ ไทย-สหรัฐอเมริกา เป็นต้น ซึ่งข้อตกลงเขตการค้าเสรีเป็นการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในระหว่างประเทศที่ได้ทำการตกลงกัน เพื่อที่จะลดภาษีศุลกากรให้เป็น 0% โดยครอบคลุมถึงรายการสินค้าที่มีการค้าขายระหว่างกันในกลุ่มประเทศ โดยที่ยังคงอัตราภาษี กับประเทศนอกกลุ่มเศรษฐกิจตามปกติ โดยข้อตกลงเขตการค้าเสรีนั้นมิได้ครอบคลุมแต่เพียงการลดอัตราภาษีศุลกากรเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเปิดเสรีทางการลงทุน ด้านการบริการ และด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ด้วย ซึ่งแต่ละส่วนนั้นจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมแตกต่างกันไป แต่ในบทความนี้จะกล่าวถึงเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับด้านทรัพย์สินทางปัญญาเท่านั้น

ข้อตกลงเขตการค้าเสรีของไทยที่มีผลกระทบด้านทรัพย์สินทางปัญญามากที่สุด คือ ข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทย-สหรัฐอเมริกา ในปี 2546 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับซีดีและสิงคโปร์ และกำลังเจรจาจัดทำข้อตกลงในลักษณะเดียวกันนี้ กับหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทย

จากการแถลงการณ์ร่วมกันระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาในการประชุมเอเปค เดือนตุลาคม 2546 ที่กรุงเทพฯ ว่าจะมีการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีสหรัฐอเมริกา ได้ผลักดันข้อเรียกร้องทางการค้าหลายประการด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทย เพื่อผลประโยชน์ของสหรัฐ ซึ่งเทคนิคที่สหรัฐอเมริกาใช้คือ การใช้หลักการ TRIPs-Plus หมายถึงการให้ประเทศคู่ค้าคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ในระดับที่สูงกว่ามาตรฐานขั้นต่ำ (minimum standard) ที่กำหนดไว้ในความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ที่เกี่ยวกับการค้า (The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights: TRIPs) จะทำให้มาตรฐานในการคุ้มครองด้านทรัพย์สินทางปัญญาสูงขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับประเทศสหรัฐอเมริกา ในฐานะที่เป็นประเทศที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา

ประเด็นทางด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่ประเทศสหรัฐอเมริกาต้องการเรียกร้องให้ประเทศไทยดำเนินการในการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี มีดังต่อไปนี้

1. สิทธิบัตร

การคุ้มครองสิทธิบัตรนั้นเป็นประเด็นที่สหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งโดยมีข้อเรียกร้องต่างๆ เช่น

- การขยายระยะเวลาการคุ้มครองสิทธิบัตร
- ข้อตกลง TRIPs กำหนดให้ประเทศสมาชิกคุ้มครองสิทธิบัตรเป็นระยะเวลา 20 ปี กฎหมายสิทธิบัตรของไทยคุ้มครอง 20 ปี เช่นกัน แต่สหรัฐอเมริกาต้องการให้ขยายระยะเวลาในการคุ้มครองสิทธิบัตรออกไปอีก 5 ปี ในกรณีที่การได้รับสิทธิบัตรนั้นมีความล่าช้า นอกจากนี้ ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตรยาหรือ

ผลิตภัณฑ์ทางเคมีที่ต้องการขึ้นทะเบียนเพื่อขออนุญาตในการจำหน่าย ประเทศไทยต้องขยายการคุ้มครองสิทธิบัตรนั้นออกไปเพื่อชดเชยระยะเวลาที่หายไปในการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์นั้น

- การให้การคุ้มครองการประดิษฐ์แก่สิ่งมีชีวิต

เนื่องจากข้อตกลง TRIPs ได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องให้การคุ้มครองสิทธิบัตรแก่เทคโนโลยีทุกสาขา แต่ได้มีข้อยกเว้นบางประการในข้อกำหนดที่ 27. 3 (b) ที่อนุญาตให้ประเทศสมาชิกไม่ต้องคุ้มครองสิทธิบัตรในพืช สัตว์ กรรมวิธีทางชีววิทยาสำหรับการผลิตพืช หรือสัตว์ แต่ข้อตกลงนี้สหรัฐอเมริกาต้องการให้ประเทศให้การคุ้มครองแก่สิ่งมีชีวิตต่างๆ

- การให้เข้าร่วมในสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือทางสิทธิบัตร (Patent Cooperation Treaty: PCT)
- ข้อจำกัดในการใช้มาตรการบังคับใช้สิทธิ (Compulsory License) การห้ามการเพิกถอนสิทธิบัตร และการจำกัดการนำเข้าซ้อน (Parallel Import)

2. ลิขสิทธิ์

การขยายระยะเวลาการคุ้มครองลิขสิทธิ์จากตลอดชีวิตผู้สร้างสรรค์ + 50 ปี เป็น ตลอดชีวิต +70 ปี ขยายการคุ้มครองสิทธิการเช่า (Rental Rights) การกำหนดให้การทำซ้ำชั่วคราวในคอมพิวเตอร์เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ทำให้เกิดอุปสรรคในการทำวิศวกรรมย้อนกลับ (Reverse Engineering)

นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีการคุ้มครองเทคโนโลยีดิจิทัลและ ลิขสิทธิ์ในงานที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต (ในประเด็นนี้ ความตกลง TRIPs ไม่ได้กำหนดไว้ แต่จะมีปรากฏอยู่ใน WIPO Copyright Treaty และ WIPO Performances and Phonograms Treaty”)

3. เครื่องหมายการค้า

สหรัฐอเมริกาต้องการให้ประเทศไทยให้การคุ้มครองเครื่องหมายการค้าในสิ่งที่ไม่สามารถรับรู้ได้ด้วยสายตา (invisible to the eye) เช่น เสียง กลิ่น รส ซึ่งนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในข้อกำหนด TRIPs ที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกคุ้มครองถ้อยคำ อักษรประดิษฐ์ รูปภาพ การผสมกันของสี เป็นต้น

4. การคุ้มครองพันธุ์พืช

สหรัฐอเมริกาเรียกร้องให้ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกของอนุสัญญาอุบูบอฟ (UPOV Convention) ซึ่งจะมีผลกระทบต่อประเทศไทยในหลายประการในการเข้าเป็นสมาชิกของอนุสัญญานี้

ข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างไทย-สหรัฐ ในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาหลายประเด็นซึ่งแต่ละประเด็นมีความน่าสนใจและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีผลกระทบกับประเทศไทยในหลายๆ ด้าน แต่เนื่องจากข้อจำกัดในพื้นที่ของการลงบทความใน Newsletter นี้ทำให้ไม่สามารถอธิบายหรือขยายความอย่างละเอียดได้ ดังนั้นบทความในส่วนนี้ถือเป็นเพียงคำนำเท่านั้น ผู้เขียนจะทำการขยายความในทุกประเด็นอย่างละเอียดใน New Letter ฉบับต่อไป ถ้าหากท่านผู้อ่านท่านใดสนใจหรือมีข้อซักถามหรือข้อคิดเห็นประการใดสามารถเขียนมาถามผู้เขียนได้ที่อีเมล krithpaka@nstda.or.th

ดร.กริชพกา บุญเฟื่อง เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) โดยสำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจพาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, เนติบัณฑิตไทย, LL.M. (American University), LL.M. (University of Pennsylvania), and S.J.D.(American University).

